

Al professorat de Barcelona, a l'inici del curs 2017-2018

Recordo sempre amb gran emoció i reconeixement els meus mestres de Barcelona perquè m'han ajudat, amb els consells i l'exemple que em donaven, a viure intensament, a actuar amb fermesa, imaginació i audàcia. A ser "lliure i responsable", que és com la UNESCO descriu de manera lúcida els educats a l'article primer de la seva Constitució.

Les ales sense adherències —mai el despotisme ni el fanatisme ni l'exclusió— per volar ben alt per l'espai infinit de l'esperit.

De tots vaig aprendre que davant els grans reptes, educació, ciutadans capaços de fer servir plenament les facultats distintives de l'espècie humana: pensar, imaginar, anticipar-se, innovar, crear! Cada ésser humà únic capaç d'inventar el seu futur, la nostra esperança.

Ser professor no és una feina. És una missió, perquè el futur dels alumnes depèn, en bona mesura, de l'activitat docent, de saber personalitzar les múltiples variants de l'ensenyament per aconseguir que, com es defensa a l'informe sobre educació al segle XXI que vaig encomanar a Jacques Delors el 1991, s'apregui a ser, a conèixer, a fer i a viure junts.

En molt pocs anys s'han modificat radicalment les condicions de la vida humana i les característiques del seu entorn ecològic. Fins i tot fa poc més de dues dècades, la immensa majoria dels éssers humans naixia, vivia i moria en uns quants quilòmetres quadrats.

De sobte, la tecnologia digital ha permès que la gent sàpiga el que passa i, sobretot, que pugui expressar-se. El temps del silenci s'ha acabat i també ha conclòs la discriminació secular de la dona: progressivament, amb les seves facultats inherents, la dona exerceix el paper essencial que li correspon i influeix en la presa de decisions a totes les escales. Serà "la pedra angular" de la nova era, segons em va dir el president Nelson Mandela a Pretòria el 1996, perquè la dona només utilitza excepcionalment la força i l'home només excepcionalment no la utilitza.

Des de l'origen dels temps, ha prevalgut l'adagi pervers de "si vols la pau, prepara la guerra". Ara ja podem, per fi, dir i procurar que "si vols la pau, prepara la paraula". En la transició de la força a la paraula rau la cultura de pau i no-violència. No em canso de repetir que és intolerable que el poder "dels mercats" —financer, energètic, militar, mediàtic...— permeti que cada dia s'inverteixin en armes i despeses militars més de 4.000 milions de dòlars mentre es moren de fam milers de persones, la majoria nenes i nens d'un a cinc anys d'edat. Amb el 10% de les sumes ingents esmentades es podrien aplicar les "prioritats de les Nacions Unides": alimentació, aigua, salut, medi ambient i educació.

Ens enfrontem a amenaces globals que requereixen reaccions globals i, a més, per primera vegada en la història de la humanitat, a processos potencialment irreversibles, en els quals es poden assolir punts de no retorn. Tanmateix, en lloc de ser actors del canvi, molts es converteixen en espectadors impassibles, distrets, obcecats. Si no reaccionem a temps el deteriorament de l'habitabilitat de la Terra, així com el llegat conceptual que deixem a les properes generacions podria constituir un error històric irreparable...

Comento tot això per subratllar la importància essencial de l'educació, especialment en aquestes circumstàncies i en un context com el que està vivint Barcelona, ciutat de concòrdia i solidaritat, afectada pel terror, que requereix, més que mai en el passat, una acció educativa generalitzada per contrarestar el descoratjament i les malastrugues experiències viscudes, i demostrar que Miquel Martí i Pol tenia tota la raó quan deia que “tot és possible”.

Educació per a la mediació, per exigir un nou concepte de seguretat, de manera que es pugui preveure i corregir qualsevol brot de fanatisme, supremacia, xenofòbia...

Educació per aconseguir que el multilateralisme democràtic substitueixi els nefastos grups plutocràtics (G7, G8, G20) que han originat fractures socials intolerables i han afavorit la insolidaritat que ha omplert de sang el Mare Nostrum.

Educació, la clau per com-partir
per com-prometre's
per com-padir
per con-viure
per des-viure's!

Educadors: el futur està per fer i vosaltres en sou els terrissaires.

Federico Mayor Zaragoza
2 de setembre de 2017.